

УДК 619:616.31:637.513.11.072:636.2.053

М.Тирсіна

доцент

Р.В. Тирсін

доцент

Б.М. Ярчук

професор

Білоцерківський державний аграрний університет

КОМПРЕСІЙНИЙ МЕТОД ВИЯВЛЕННЯ САРКОЦИСТ У ПРОДУКТАХ ЗАБОЮ СВИНЕЙ, ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ВІД ТРИХІНЕЛ ТА ЦИСТИЦЕРКІВ

Ідентифікація саркоцист у продуктах забою свиней має важливе санітарно-епідеміологічне та епізоотологічне значення. Компресійний метод ідентифікації саркоцист у продуктах забою має недостатню діагностичну цінність. Застосування його на практиці не дозволяє об'єктивно оцінювати рівень інтенсивності та екстенсивності саркоцистозної інвазії.

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень

Людина є кінцевим хазяїном двох видів роду *Sarcocystis* – *S. bovi hominis* та *S. sui hominis*. Проміжним живителем проліферативних стадій *S. bovi hominis* є велика рогата худоба, для *S. sui hominis* – свині. Крім того, свині є проміжним живителем *S. suis canis*, кінцевим хазяїном яких є собака.

Heydorn A.O. [1] при згодовуванні піддослідним собакам м'язової тканини свиней зі спонтанним перебігом саркоцистозу, яка містила *S. suis canis*, у всіх випадках відмічав виділення спороцист з фекаліями, що були інфекційними для свиней. J. Plotkowiak [2] виявив 770 випадків зараження людини кишковим саркоцистозом.

У природних умовах гострий саркоцистоз виникає рідко. Причину цього явища T. Schnieder, M. Rommel [3] встановили в дослідах з імунізації свиней. Дослідники показали, що шляхом постійного введення в організм тварин незначних доз спороцист *S. suis canis* від собак можна викликати імунітет, внаслідок чого тварини здатні не лише витримувати повторне інфікування значними дозами саркоцист, але й бути стійкими до інфекції упродовж тривалого часу. Міра реагування тварин на паразитування збудника може бути різною – від стадії саркоцистозносія до гострого захворювання з летальним кінцем [4].

Більшість дослідників вважають, що за хронічного перебігу саркоцистозу прижиттєва діагностика ускладнена через відсутність специфічної клінічної симптоматики. За даними І.І. Вершиніна [5], після

утворення саркоцист захворювання у тварин усіх видів має субклінічний перебіг.

Саркоцистоз у проміжних живителів перебігає безсимптомно за слабкої та середньої міри інвазії. За значної інвазії скелетних м'язів саркоцистами спостерігається поліміозит, наслідком якого є обмеження та скованість рухів, кульгавість. У подальшому на перший план виступають прогресуюче виснаження, анемія, серцева слабкість, дисфункція центральної нервової системи [6].

З урахуванням зазначеного вище, **метою нашої роботи** є вивчення особливостей виявлення саркоцист у продуктах забою свиней та їх диференціація від інших м'язових паразитів тварин, зокрема трихітел та цистицерків.

Матеріал і методи досліджень

Матеріалом для досліджень слугувало м'ясо свиней, уражених трихітелами та саркоцистами. Для ідентифікації мікросаркоцист у продуктах забою застосовували компресійний метод. Від скелетних м'язів за ходом м'язових волокон ножицями відбирали проби розміром з просяне зерно. Зрізи здавлювали скельцями компресоріуму і досліджували при малому збільшенні під світловим мікроскопом. Для кращого виявлення саркоцист зразки підфарбовували розчином фарби Гімза (1–2 краплі фарби на 1 мл дистильованої води) з послідуочим знебарвленням зрізів нашатирем та промиванням водою.

Для ідентифікації личинок трихітел у свинині застосовували метод трихітелоскопії, який проводили за загальноприйнятою методикою.

Результати досліджень

На відміну від саркоцистозу, розвиток трихітел відбувається в організмі одного хазяїна, котрий для них на початку є проміжним, а на далі – дефінітивним. Тобто, цикл розвитку паразита від інвазійної личинки до статевозрілих гелмінтів і м'язових інкапсульованих трихітел відбувається в організмі однієї тварини. В епідеміологічному значенні найбільшої уваги заслуговує трихітелоз свиней, оскільки саме м'ясо інвазованих тварин є основним джерелом трихітелозу людини. Останні заражуються, вживаючи уражене трихітелами сире або недостатньо термічно оброблене м'ясо і м'ясні продукти. Як і за саркоцистозу, виражена клінічна симптоматика трихітелозу в свиней зустрічається вкрай рідко. Основним методом діагностики є посмертна (післязабійна) трихітелоскопія. У м'язах свиней личинки трихітел зазвичай виявляють інкапсульованими, веретеноподібної форми (рис. 1).

У випадку зараження тварин природним шляхом слід диференціювати патоморфологічні зміни за гострого саркоцистозу від захворювання, що перебігає безсимптомно. За хронічного перебігу саркоцисти розміщуються безпосередньо у м'язових волокнах і мають зернистий вигляд (наявність мерозоїтів). Вони мають непостійну форму (видовжену, вигнуту, овальну), а сполучногнанинна капсула відсутня (рис. 2). Окрім інтактних саркоцист, у м'язових волокнах можуть виявлятися саркоцисти в стадії дегенерації, що оточені клітинним інфільтратом. Саркоцисти, що загинули, овальні або округлі, з нерівними краями.

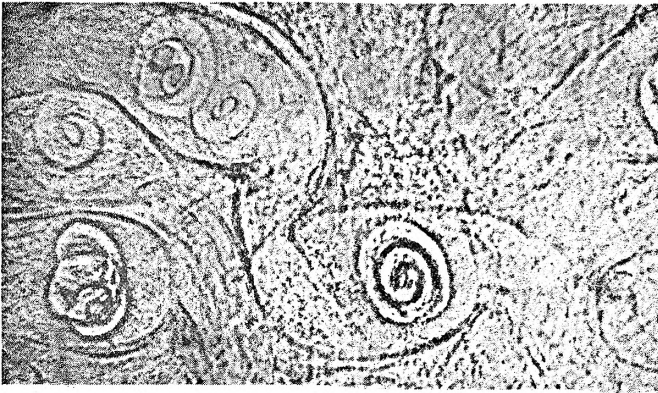

Рис. 1. Трихінели у м'язовій тканині

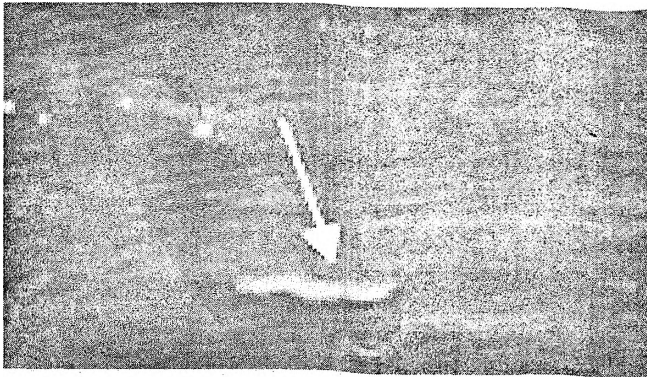

Рис. 2. Саркоцисти у м'язових волокнах

Клінічна симптоматика цистицеркозу свиней також не виражена. Локалізація цистицерків – жувальні, поперекові, міжреберні, черевні м'язи, серце, язик, мозок, очі та інші органи. Діагноз зазвичай встановлюють посмертно або ж під час ветеринарно-санітарної експертизи продуктів забою. З метою виявлення цистицерків розрізають і оглядають жувальні м'язи, серце, язик та поперекові м'язи. Цистицерки мають вигляд міхурця овальної форми розміром до 20 мм. На відміну від саркоцист, які безпосередньо розташовані у м'язових волокнах, цистицерки локалізуються в міжм'язовій сполучній тканині.

Дані спеціальної літератури щодо порівняльної оцінки методів виявлення саркоцист *post mortem* різноманітні. Більшість дослідників схильні вважати, що компресійний метод виявлення саркоцист може бути використаним для демонстрації та препарування саркоцист. Не дивлячись на свою простоту, незначну затрату часу і матеріальних засобів, метод має недостатню дозволяючу здатність. Гістологічний метод виявлення саркоцист у продуктах забою вимагає значних витрат часу і матеріальних засобів, а суттєвої різниці щодо дозволяючої здатності, порівняно з компресійним методом, виявлено не було.

Питання екстенсивності та інтенсивності саркоцистозної інвазії сільськогосподарських тварин здебільшого вивчалось компресійним і гістологічним методами, тобто лише за результатами післязабійної або ж посмертної діагностики. З урахуванням недостатньої дозволяючої здатності цих методів надзвичайно важко отримати реальну картину щодо розповсюдження саркоцистозу серед сільськогосподарських тварин.

Діагностика прихованого саркоцистозу серед свиней має важливе санітарно-епідеміологічне та епізоотологічне значення, оскільки:

- наявність на території ферм, приватних садиб громадян собак і кішок, більшість з яких виділяє у доквілля статеві стадії певних видів паразита, забезпечує безперервність епізоотичного ланцюга;
- м'ясоїдні та люди з кишковим саркоцистозом виділяють в доквілля величезну кількість стійких спороцист. Згідно з даними літератури, інвазійні мерозоїти саркоцист заразні для дефінітивних живителів (людини і м'ясоїдних) після 18-денного зберігання при +2 °С;
- недостатня ветеринарно-санітарна експертиза продуктів забою, подвірний забій тварин, згодовування заражених продуктів забою м'ясоїдним тваринам, вживання людиною недостатньо термічно обробленого м'яса та м'ясопродуктів є тими чинниками, що сприяють широкому розповсюдженню саркоцистозної інвазії.

Висновки

1. Саркоцистоз свиней є досить поширеним, а діагностика прихованого саркоцистозу має важливе санітарно-епідеміологічне та епізоотологічне значення;

2. Реакція на збудник саркоцистозу залежить від стійкості хазяїна, форми паразита та інтенсивності інвазії;

3. За хронічного перебігу саркоцистозу прижиттєва діагностика ускладнена через відсутність специфічної клінічної симптоматики;

4. компресійний метод ідентифікації саркоцист у продуктах забою, який вимагає певних знань і навичок, має недостатню дозволяючу здатність. Застосування його на практиці не дозволяє об'єктивно оцінювати рівень інтенсивності та екстенсивності саркоцистозної інвазії.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження слід спрямувати на проведення епізоотичного моніторингу екстенсивності ураження продуктивних тварин саркоцистами, розробці методів зажиттєвої та післязабійної діагностики.

Література

1. *Heydorn A.O., Matuschka F.R.* Final host specificity of sarcocystis species transmitted by dogs / *Z Parasitenkd.* – 1981. – № 66 (2). – Pp. 231–234.
2. *Plotkowiak J.* Problemy diagnostyki sarcosporidiosis jelitowej czlowwieka // *Wiad. Parazyt.* – 1980. – Vol. 26, № 4–5. – Pp. 389–392.
3. *Schmieder T., Rommel M.* Ausbildung und Dauer der Immunitat gegen *Sarcocystis meischeriana* im Schwein bei kontinuierlicher Verabreichung kleiner Mgen von Sporocysten // *Berl. U. munch. tierarztl. Wschr.* – 1983. – № 5. – S. 167–170.
4. *Лубянецкий С.А.* К эпизоотологии саркоспоридиоза // *Тр. Ульянов. с.-х. ин-та.* – Ульяновск, 1956. – Т. 4. – С. 1.
5. *Вершинин И.И.* Саркоцистозы // *Протозойные болезни сельскохозяйственных животных.* – М.: Колос, 1982. – С. 215–254.
6. *Горбов Ю.К.* Саркоцистоз животных // *Диагностика, терапия и профилактика болезней животных.* – Саранск, 1981. – С. 45–62.